

Kelionės maršrutas po ŽEMAITIJOS dvarus, kuriuose yra gimę, gyvenę, mokęsi, dirbę iš ŽEMAITIJOS kilę žymūs rašytojai

Parengė Danutė MUKIENĖ

Sumanymas parengti kelionės maršrutą, kuriuo važiuodami aplankytume išlikusius, restauruotus, renovuotus, bandomus atgaivinti ir kiek daugiau žinomus Žemaitijos dvarus, kuriuose yra gimę, gyvenę, mokęsi arba dirbę žymūs žemaičiai rašytojai, grožinės literatūros knygų autoriai, iš pradžių atrodę nesunkiai įveikiamas, pradėjus darbą, paaiškėjo, kad jis jau ne toks ir paprastas. Pirmiausiai dėl to, kad bent jau iki šiol nėra buvusi surinkta ir susisteminta informacija apie tokius dvarus ir su jais susijusius kūrėjus. Nėra atlikti ir dalies šių dvarų istoriniai tyrimai, daugelio rašytojų viešai priimanamos biografijos vis dar neišsamios. Į kai kurias dvarvietes seniai jau ir takai užžėlė, ten važiuoti nebėra ir prasmės, nes geriausiu atveju tik buvusių pastatų pamatus ir sodų, parkų fragmentus rasime.

Paskutiniaisiais metais rašytojams dažnai priskiriami ir vertėjai, literatūros istorikai, kritikai, literatūrologai. Šį kartą apsiribojome tik grožinės literatūros kūrėjais – autoriais. Vis dėlto keletą išimčių teko padaryti. Pavyzdžiui, kaip vykdamas Kretingos rajone pro buvusį Dimitravo dvarą neprisiminsi, kad čia 1937–1940 m. veikė Dimitravo priverčiamojo darbo stovykla, o Antrojo pasaulinio karo metais naciai, okupavę Lietuvą, buvo įkūrę koncentracijos stovyklą ir kad Dimitravo priverčiamojo darbo stovykloje kartu su politiniais kaliniais yra kalėjęs ir iš Kėdainių rajono Gudžiūnų kaimo kilęs žymus senosios lietuvių literatūros tyrinėtojas, lietuvių literatūros istorikas, kalbininkas Jurgis Lebedys (1913–1970). Tas pats ir su istoriku, rašytoju, švietėju, vienu pirmųjų tautinio atgimimo ideologų

Simonu Daukantu (1793–1864). Jis gimė ne dvare, bet kaip, pasiekus jo gimtąją Lenkimų parapiją, važiuodamas pro jos Šv. Onos bažnyčią, neparekomenduosi skaitytojams užsukti į šios bažnyčios šventorių, kuriame amžinam poilsiui yra atgulusi rašytojo mama – 1795-ųjų metų mūšio prie Liepojos dalyvė Kotryna Odinatė Daukantienė (anksčiau Janušienė) ir kur ta vieta paženklinta paties S. Daukanto, tuo metu gyvenusio Sankt Peterburge, parūpinta akmenine plokšte, kurioje iškaltas jo parašytas tekstas, liudija svarbiausius šios moters gyvenimo faktus. Na o visai šalia Lenkimų – baigiantis sunykti Kalvių kaimas, kur yra išlikę S. Daukanto gimtosios sodybos (taip pat ne dvaro) fragmentai, rašytojo laikus menančioje klėtyje veikia S. Daukantui ir kitam iš šių vietų – Lenkimų parapijos Večų kaimo – kilusiam didžiavyriui, lietuvių kultūrinio sąjūdžio dalyviui, žemaičių raštijos veikėjui ir mokslo terminijos kūrėjui, botanikui, kunigui vienuoliui Jurgiui Ambraziejui Pabrėžai (1771–1849) skirtos nedidelės ekspozicijos, sodybos kiemelį puošia Skuodo rajono liaudies meistrų sukurti stogastulpiai, greta jų – pirmuosius atminties apie S. Daukantą žadinimo šiame krašte metus liudijantis kuklus akmeninis paminklas. Beje, paskutiniai S. Daukanto giminės istorijos tyrimai liudija, kad seniau jiems yra priklausę keli dvarai (vienas jų – Akmenės rajono Dabikinės gyvenvietėje) ir kad S. Daukanto tėvas, tikėtina, yra kilęs iš bajorų, nors dalis S. Daukanto istorijos tyrinėtojų tai ir neigia. Išsamiau apie tai – skuodiškio žurnalisto, kultūros veikėjo, S. Daukanto giminės atminties puoselėtoju Juozo Vyšniausko knygoje „Dvaras prie Aleksandrijos: Kaunackiai – garbinga Simono Daukanto giminės šaka“, Klaipėda: Druka, 2009.

Važiuodamas mūsų rekomenduojamu maršrutu, jo per vieną dieną neįveiksi, tad siūlome kelionei suplanuoti dvi arba tris dienas, na o tiems, kas norės su lankomis vietovėmis išsamiau susipažinti, aplankyti buvusių dvarų sodybose veikiančius muziejus, pabendrauti su šio krašto žmonėmis, gali prireikti ir kur kas daugiau laiko. Tikimės, kad keliautojai mūsų siūlomą maršrutą papildys naujais objektais, nes ne visos grožinės literatūros kūrėjų, jų gyventų vietovių istorijos dar parašytos.

Kelionę siūlome pradėti Vilniuje arba Kaune, bet į maršrutą galima įsitraukti ir pačioje Žemaitijoje. Nebūtina maršruto laikytis šioje publikacijoje nurodyta tvarka. Tad... Į kelionę!

Rekomenduojamas maršrutas

Vilnius > Kaunas > Vilkija > Veliuonos dvaras (Veliuona, Jurbarko raj.) > Pagausančio dvarvietė (Pagausančio k., Ariogalos sen., Raseinių raj.) > Paserbenčio dvarvietė (Pasebenčio k., Kalnujų sen., Raseinių raj.) > Bernotai-Maironio tėviškės muziejus (Bernotų k., Pajūrijų sen., Raseinių raj.) > Kanopėnai-Simono Stanevičiaus gimtinės sodyba, muziejus (Kanopėnų k., Viduklės sen., Raseinių raj.) > Bijotų dvarvietė-Dionizo Poškos Baublių muziejus (Bijotų k., Bijotų sen., Šilalės raj.) > Stemplių dvarvietė (Stemplių k., Švėkšnos sen., Šilutės raj.) > Gedminaičių dvarvietė (Gedminaičių kaimas, Švėkšnos sen., Šilutės raj.) > Švėkšna – lankoma grafų Pliaterių Genowefos vila, Švėkšnos dvaro parkas, Švėkšnos šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia (Švėkšna, Šilutės raj.) > Gargždų dvarvietė (Gargždai, Klaipėdos raj.) > Rietavo dvaras, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus (Rietavas) > Pranciškos ir Ksavero Šiuokštų dvaro sodybos fragmentai Medingėnų kaime (Žlibinų sen., Plungės raj.) > Medingėnai – lankoma Švč. Trejybės bažnyčia, kurioje pakrikštyta rašytoja Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana (Medingėnų k., Rietavo sav.) > Plungės dvaras – lankomas Plungės parkas, Žemaičių dailės muziejus (Plungės) > Bukantės dvarelis (Godelių k., Šateikių sen., Plungės raj.) > Alsėdžiai – lankoma buvusi Žemaičių vyskupų dvaro sodybvietė (Alsėdžių sen., Plungės raj.) > Platelių dvaras (Platelių sen., Plungės raj.) > Kretinga – lankomas Kretingos muziejus > Palangos grafų Tiškevičių rūmai (Palanga) > Dimitravo dvarvietė (Dimitravo k., Kretingos sen., Kretingos raj.) > Lenkimai – lankomas Lenkimų šv. Onos bažnyčios šventorius, kuriame palaidota rašytojo Simono Daukato mama, miestelio centre stovintis paminklas S. Daukantui (Lenkimų sen., Skuodo raj.) > Kalviai – lankoma S. Daukanto tėviškės sodyba, joje veikiantis muziejėlis (Lenkimų sen., Skuodo raj.) > Skuodo dvarvietė (Šaulių g. 1, Skuodas) > Kivylių dvarvietė (Kivylių k., Aleksandrijos sen., Skuodo raj.) > Laumių dvarvietė (Laumių k., Birstytėlių sen., Skuodo raj.) > Ritinės dvarvietė (Ritnės k., Židikų sen., Mažeikių raj.) > Židikų miestelis – lankomas Šatrijos Raganos memorialinis muziejus ir Šatrijos Raganos koplyčia Židikuose (Židikų sen., Mažeikių raj.) > Lėlaičių dvarvietė (Lėlaičių

Renavo dvaro sodybos (Mažeikių r.) fragmentas. Priekyje – skulptūra, skirta dvare vaikystėje gyvenusių brolių Stanislovo ir Gabrieliaus Narutavičių, kuriuos čia vaikystėje mokė Laurynas Ivinskis, atminimui. Skulptoriai: Romualdas Kvintas ir Martynas Gaubas, architektas Algirdas Žebrauskas. D. Mukienės nuotrauka

k., Šerkšnėnų sen., Mažeikių raj.) > Renavo dvaras, muziejus (Renavo k., Sedos sen., Mažeikių raj.) > Meškių-Gadoniškių dvarvietė (Meškių k., Papilės sen., Akmenės raj.) > Paragių dvaras, seserų rašytojų Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus (Paragių k., Papilės sen., Akmenės raj.) > Džiuginėnų dvarvietė (Džiuginėnų k., Gadūnavo sen., Telšių raj.) > Šėmų dvarvietė (Šėmų k., Viešvėnų sen., Telšių raj.) > Kuršėnai – lankomas Kuršėnų miestas, Kuršėnų kapinės (Kuršėnai, Šiaulių raj.) > Šiauliai – lankomos buvusių grafų Zubovų dvarvietės (Aleksandrijos, Didžiadvario, Gubernijos) > Užvenčio dvaro sodyba (Dvarčiaus k., Užvenčio sen., Kelmės raj.) > Pavandenės dvarvietė, Sakelių mauzoliejus – kolumbariumas, Sklepkalnis (Pavandenės k., Užvenčio sen., Kelmės raj.), Sakelių šeimos kolumbariumas > Labūnavos dvarvietė (Labūnavos k., Užvenčio sen., Kelmės raj.) > Šilo-Pavėžupio dvarvietė (Laikšiušk., Šaukėnų sen., Kelmės raj.) > Grauzikų dvarvietė (Grauzikų k., Kelmės apylinkių sen., Kelmės raj.) > Kelmė – lankomas Kelmės krašto muziejus > Raseiniai > Kaunas > Vilnius.